

Ahol a kapu mindenki előtt nyitva áll

Beszélgetés É. Kovács Judittal, Gömörszőlős polgármesterével

Csönd, nyugalom és számos elismerés, díj birtokosa Gömörszőlős. Az egykori történelmi Gömör vármegye nevét egyedül őrző, országhatáron belüli település. Lakóinak száma mára 80-ra csökkent. Csekély lélekszáma ellenére szép természeti környezete, gazdag építészeti és kulturális öröksége révén országszerte és azon túl is ismertté és elismertté vált. Műemléki temploma, népi építészeti emlékei, néprajzi gyűjteményei, képzőművészeti galériái, ökoturisztikai prog-

ramjai, alkotótáborai, lovas programjai, néptáncos, népzeneész és népi mesterségeket művelő táborai évről-évre sok látogatót vonzanak.

Többek között az alábbi díjak birtokosa a település: Turizmus a holnapért díj, Kós Károly építészeti díj, British Airways- Fenntartható turizmus díja, Környezetünkért – 2003, Az év múzeuma – 2003, a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Közgyűlés Turizmusért díj – 2010

Kovács Anikó: Sok jót hallani erről a településről. Te mennyire kötődsz ide?

É. Kovács Judit: Tösgyökeres gömörszőlősi vagyok, családom minden tagja az ősökig visszamenőleg itt lakott. Ezért is alakult ki talán bennem az erős lokálpatriotizmus, ami jellemző az egész családunkra. Édesanyám már nem él, de édesapámmal együtt ők a portáikon sokféle kezdeményezést elindítottak. A falu felső részén sok régi hagyományos lakóház maradt meg épségben. Ennek egy része örökölt családi tulajdon, másrészt azokat az épületeket, amelyek már elbontásra kerültek volna, vagy el-

pusztultak volna, a szüleim megvásárolták és saját kezűleg felújították. Olyan módon bemutatható állapotba hozták a lakó- és gazdasági épületeket, hogy amelyik porta nem volt lakott, azt megnyitották és bejárhatóvá tették a látogatók számára. Faluséta keretén belül ezeket meg szoktuk mutatni az érdeklődőknek. Most már édesapám egyedül él a szülői házunkban. Ennek a portának a gazdasági épületeit is belülről átalakították és új funkciót adtak az épületeknek. Egy mindmáig jól működő sajátos hangulatú közösségi teret hoztak itt létre az ún. kakasvári portán, amelynek része egy csűrszőnyeg, csűrmozi, kézműves gyűjtemény és galéria. Szüleimről még fontos tudni, hogy édesapám több évtizede egy lelkes és tevékeny gömöri lokálpatrióta közösséget szervezett gömörszőlősi központtal, aminek utódszervezete a Tompa Mihály Gömöri Kulturális Egyesület, amelynek magam is aktív tagja vagyok. A közel 60 éve tevékenykedő közösség vállalt feladatának tekinti Tompa Mihály kultuszának ápolását, költői munkásságának megismertetését. Sze-

A gazdasági épületből átalakított közösségi tér

retnék a 200 éve született költő emlékéét a feledésből kiemelni. Az idén a Tompa Mihály emlékévé kapcsolás pályázati támogatás segítségével több könyv, ismeretterjesztő film, művészeti alkotás készül, sok rendezvényt szervezünk, ami a költő életútjával és tevékenységével kapcsolatos. Édesapám 94 éves múlt. Nagyon sokat tett ezért a faluért, vidékért, Gömörért. Ő maga is fest, a faluban a volt iskola épületében néprajzi gyűjteményt, galériát, templomi kiállítást hozott létre. Én ebbe a „közéleti életmódba” beleszülettem. Itt nőtettem föl és teljesen természetes számomra, hogy ezt a falut meg kell őrizni, éltetni kell, át kell menteni az utókornak.

Édesanyám is nagyon tevékeny életet élt, kevés szabad idejében szőtt, kézimunkázott és a vászonszöttek kategóriában népi iparművész címet szerzett. Az ő munkái is láthatóak a családi galéria egyik bemutató termében. Én polgármesterként próbálom továbbvinni ezt a hagyományokra épülő falu-fejlesztési vonalat, és körém olyan embereket szervezek be, akik tudnak segíteni ebben a munkában.

Meggyőződésem, hogy Gömör-szőlős fennmaradásának útja a helyi tudás kiaknázásában és a helyi értékek hasznosításában rejlik. Ide ipar nem települt. Nem is szeretnénk, viszont a már meglévő adottságokat alapul véve lehet fejleszteni, és kiaknázni az újonnan adódó lehetőségeket. Régen az emberek itt csak mezőgazdaságból éltek, önellátóak voltak. Ma már ez az út nem járható, hiszen a falvak elveszítették eredeti funkciójukat. Mezőgazdaságban nem vagyunk versenyképesek. A falu környéki dombok gépekkel nehezen művelhetők, a talajadottságaink sem jók. Nálunk valami mégis elindult pozitív irányba már közel húsz éve, és ezt a folyamatot nem akarjuk megállítani.

K. A.: *Számodra – úgy látom – nagyon fontos a folyamatos fejlődés. Milyen újszerű kezdeményezéseket tettél a település érdekében?*

É. K. J.: A miskolci Ökológiai Intézet több portát is megvásárolt a településen, és Fenntartható falu elnevezéssel mintaprojektet valósított meg. A pályázati programnak ugyan már vége, de a megkezdett tevékenységet továbbra is folytatják és az önkormányzattal közösen nagyon sok innovatív kezde-

É. Kovács Judit és a kapu, ami mindenki előtt nyitva áll

ményezés kitalálói és kivitelezői is egyben. A turizmus fejlesztését és ebből valamiféle gazdasági fejlődést létrehozni – ezt tartom jó irányúnak és fontosnak számunkra. Mióta polgármester lettem – most már második ciklusban – próbáljuk ezeket a turizmus adta lehetőségeket kihasználni. Nagyon jó és hasznos számunkra a közfoglalkoztatás értékteremtő, helyi sajátosságokra épülő programja, amivel mi is

Közfoglalkoztatottak, közöttük Oláh Jánosné Kati

a kezdetektől élünk, hiszen ezek a helyi sajátos lehetőségekre, értékekre alapoznak. A kulturális közfoglalkoztatottakat ezekbe a tevékenységekbe folyamatosan bevonjuk. Felismertük ennek a programnak a pozitívumait. A településen három kulturális közfoglalkoztatott tevékenykedik, az Ökológiai Intézetnél egy fő, az Önkormányzatnál és a Szociális Szövetkezetnél is egy-egy ember. Minden falumegújító kezdeményezésünkbe be tudjuk őket vonni. A kulturális közfoglalkoztatottak speciális ismeretekkel is rendelkeznek, ami nagy előny például egy kulturális rendezvény szervezésénél, muzeális intézmény működtetésénél.

K. A.: Milyen egyéb innovatív tevékenységet tudnál még megnevezni, melyet az önkormányzat hívott életre?

É. K. J.: A helyi alapanyagokra, a helyi tudásra, a helyi értékekre alapozva a falu számára is jövedelmező tevékenységeket szeretnénk indítani. Ahhoz a fenntartható életmódot népszerűsítő vonalhoz, amit az ökológiai intézet képvisel, mi is tudunk társulni, nagyon jól együtt tudunk velük működni. Felújítottuk a középületeinket, kerítéseket, kapukat, kutakat, az

alapanyagot az önkormányzati tulajdonban lévő erdőből hoztuk. A tölgyfát miután kivágtuk, feldolgozzuk, kézi munkával igényesen készítjük a kapukat, a játszóterek elemeit. Most rönkbútorokat fogunk készíteni. Minden munkánál szeretném megmutatni az anyagban, a tárgyakban rejlő szépséget, mert úgy gondolom, hogy a szép környezet nagyon sokat számít. Erőt ad és feltöltődést nyújt annak is, aki csinálja és annak is, aki nézi, vagy használja.

K. A.: Mi vezérelte azt a döntéssedet, hogy polgármester legyél?

É. K. J.: Én belenőttem ebbe, hiszen édesapám volt a rendszerváltás utáni első polgármester. Sokan föltették a kérdést, hogy mit lehet csinálni egy ilyen faluban főállású polgármesterként? Eleinte tanítottam is egy művészeti iskolában Putnokon, de aztán úgy döntöttem, hogy csak a faluval fogok foglalkozni. Hiszen ha igazi fejlődést szeretnék elérni, akkor csak úgy tudunk előrehaladni, ha a tevékenységet főállású polgármesterként végzem, egész napos jelenléttel, teljes odaadással.

K. A.: Milyen ötlet alapján született meg a Textilmanufaktúra?

É. K. J.: Fontos volt, hogy lehetőleg minden álláskeresőt tudjunk helyben foglalkoztatni, s számukra értelmes, kreatív munkát tudjunk adni. Így jött létre a Textilmanufaktúra ötlete, mely a helyi alapanyagokra és a helyi tudásra épül. Adott volt a közfoglalkoztatási program. Mi mezőgazdasági programot nem tervezhettünk, de voltak itt ügyes, sok mindenhez értő férfiak és néhány nő, összesen kb. 15 fő. Úgy gondoltam az asszonyokkal külön kellene kezdeni valamit. Szépen hímeznek, és van köztük varrónő is. Jól használható ismereteik vannak a kender és len hagyományos feldolgozásáról, a szövésről, a textiles mesterségről. A polgármesteri hivattal szemben lévő régi épületet a közfoglalkoztatási program keretén belül felújítottuk, itt kapott helyet a manufaktúra. A berendezést és az eszközöket a szociális szövetkezettel közösen, pályázati pénzből sikerült beszerezni. Főleg lakástextileket és apró ajándéktárgyakat készítünk a műhelyben. Általában magam tervezem a textilekre a rátesés hímzéseket, azok motívumait. Kati, a kulturális közfoglalkoztatott az önkormányzatnál, régi motívumokat kutat fel és másol, sokszorosít. Ezeket átalakítjuk közösen, megrajzolom, megszerkesztem, hogy azok jól variálható kis egységek legyenek. Nem a régi falvédőket akarjuk újra elkészíteni, hanem a régi elemeket felhasználva a mai környezetben is használható lakástextileket létrehozni, ami illeszthető a mai modern lakáskultúrába. Most már egyre kevesebb irányításra van szükségük. Saját maguk is kreatívan tudnak dolgozni. Sokszor az ő ötletük is benne van az új termékekben. Oláh Jánosné Kati nagyon ügyes. A tervezéstől a kivitelezésig számíthatunk rá, nagyszerűen látja el a feladatát, legyen az öltéstechnikák bemutatása vagy kézműves foglalkozásokon való közreműködés, de akár kulturális programok, események lebonyolításába is be

Oláh Jánosné Kati kulturális közfoglalkoztatott munka közben

Gyapjúfeldolgozó műhelyben

tudjuk őt vonni. Nagy segítség itt egy ilyen „mindentudó”, asszony.

K. A.: *Ezekhez speciális ismeretekre is szükség van. Honnan ért ennyi mindenhez Kati?*

É. K. J.: Eredetileg óvónőnek készült, de az élet másfelé vitte, és most a Kulturális Közfoglalkoztatási Programon belül van lehetősége ezeknek az ismereteknek a gyakorlati alkalmazására. Szeretem mindenkinél megkeresni, hogy mihez ért. Ha megtaláltam, céltudatosabban tudok tervezni is. A településen összesen három kulturális közfoglalkoztatott van, Oláh Jánosné Kati az önkormányzatnál, Trieber Anna a Gömörért Értékmentő Szociális Szövetkezethél, Fodor Katalin pedig a Környezetvédelmi és Területfejlesztési Nonprofit Kft.-nél tudott elhelyezkedni.

K. A.: *Úgy tudom, hogy a tevékenységetekért az elmúlt évben kitüntetést kaptatok.*

É. K. J.: Minisztériumi elismerést, mely nem csupán az oklevelet jelentette, hanem pénztámogatással is járt. Ebből a Gyapjúkártoló műhelyt vásároltuk meg, aminek a felújítását beépítettük az idej közmunkaprogramba. Ez az ország egyetlen gyapjúfeldolgozó műhelye. Egy fiatalember dolgozik benne, a kártolás mellett növényekkel festi, színezi is a gyapjút, továbbá nemezeli is; emellett gyapjútöltetű ágyneműket is

várnak itt. Egy nyitott műhelyként működik, a látogatók bepillanthatnak a gyapjúfeldolgozás munkafázisaiba. A műhelyt működtető fiatalember az önkormányzatnál közfoglalkoztatottként dolgozik. Így sikerült megmenteni az ország egyetlen kártoló műhelyét a 100 éves muzeális értékű gépekkel együtt.

K. A.: *Hogyan élnek itt az emberek? Mihez tudnak kezdeni a fiatalok?*

É. K. J.: Nagy a nyugdíjasok aránya a településen. Az aktívkorúak többféle külső munkahelyen dolgozva többféle tevékenységből élnek. Néhány fiatal család törekszik az önfenntartó gazdálkodásra. Többeknek a közmunkaprogram szerény

jövedelme adja a megélhetés alapját. Kevés egyelőre a fiatalok száma, de akik itt élnek, sokat segítenek egymásnak, a faluközösségnek, és szerencsére szívügyüknek tekintik a település sorsát is. A gyerekek Serényfalvára, Putnokra járnak óvodába, iskolába a falugondnoki busszal. A szociális szövetkezet lovas udvara a Kakasvári dombon van, ott lehet lovagolni, és sok egyéb kulturális programnak is ez a porta szolgál helyszínül, mint néptánc tábor, előadások, „csűrmozi”, lovas tábor, textiles nap stb. A programok házigazdája itt Trieber Anna, a szövetkezet kulturális közfoglalkoztatottja.

K. A.: *A Gömri Textiles Napok fesztivál hogyan jött létre?*

É. K. J.: Az Ökológiai Intézet szervezésében volt ennek az előzménye. Aztán jött egy kis szünet, és a település fiataljaival újraálmodva egy új eseményt hoztunk létre. Itt is nagyon sok szerepe volt Katinak, aki kulturális közfoglalkoztatottként a szervezéstől a lebonyolításig dolgozott a programban. A többnapos rendezvény alkalmával egy sor olyan tevékenységet sorakoztattunk fel, ami a helyi tudásra épül. A kézművesség mellett a helyi gasztronómia is nagy hangsúlyt kapott. A közös főzés, kemencés ke-

Közösségi esemény a településen

nyér és kalácssütés összekovácsolja az embereket. A viseletbemutatóra a hagyományos ruhákat Fodor Katalin kulturális közfoglalkoztatott állította össze, a gömöri viseleti darabokat Neszádeliné Kállai Mária, a népművészet mestere mutatta be. A háromnapos program szervezésében és lebonyolításában a gömör-szőlősi partnerszervezetek kulturális közfoglalkoztatottjai tehát jelentős szerepet kaptak, vállaltak.

K. A.: Hogyan képzelitek a jövőt és milyen távlati tervekben gondolkodtok?

É. K. J.: Olyan tevékenységekkel foglalkozunk továbbra is, ami abszolút integrálható a textilművés-ség témakörébe, ezért is vásároltuk meg a gyapjúfeldolgozó műhelyt. Arra is törekszünk, hogy ezek bevételeket jelentsenek az önkormányzatnak. Folyamatosan gondolkodunk új termékek kitalálásán, a már meglévők fejlesztésén. Lakástextil és apró ajándék kategóriába szeretnénk folyamatosan újítani, hiszen a falu turisztikai vonzereje jelentős, így igényes helyi termékekre folyamatosan van kereslet. Szeretnénk még a hagyományos textil alapanyagok előállításának módját is megmutatni az érdeklődőknek. Például a gyapjú és a kender fonását, szövését bemutatni a múzeumi kiállítási anyagunkhoz kötődően, kipróbálható módon, hiszen még él a településen néhány asszony, akik tudói ennek a tevékenységnek. Üresen álló épületünkben szálláshelyeket alakítunk ki, és minden középületünket felöltöztetünk saját lakástextil termékeinkkel. Szeretünk kézműves vásárokba is járni, de az ideérkezők helyben, a gömöri Portékás „boltban” is megvásárolhatják a termékeinket.

A gyapjúkártozó műhelynek – egyedi kínálata miatt – külön weboldala van, ami az értékesítést nagyban segíti.

Terveink között szerepel továbbá a mostani kis fűszeres, gyógy-

Viseletbemutató a gazdasági épületből átrendezett közösségi térben

Gömöri portékák

növényes kertünk bővítése. Ennek a jelenlegi kiskertünknek a megvalósítását is Katinak, kulturális közfoglalkoztatottunknak köszönhetjük. Szeretnénk a faművészetet is bevonni a kézműves tevékenység-

geink körébe. Van még sok tervünk tehát, amit lépésről lépésre szeretnénk megvalósítani.

Fotók: Oláh Jánosné, Trieber Anna, Kovács Szilvia

É. KOVÁCS JUDIT földrajz-rajz szakos tanár, etnográfus. Dolgozott a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Gyermekvédelmi Intézet munkatársaként, majd a miskolci Ökológiai Intézet Alapítvány gömör-szőlősi programjában. Kazincbarcikán és Putnokon volt általános iskolai és művészeti iskolai tanár. 2010-től Gömör-szőlős polgármestere, eleinte csak tiszteletdíjasként tanítás mellett, majd mostanáig főállásban látja el hivatását. 2016-tól a helyi tájtörténeti kiállítóhely (néprajzi gyűjtemény és galéria) szakmai felelőse.

KOVÁCS ANIKÓ földrajz-rajz szakos tanár, művelődésszervező. 1992-től 2012-ig a tiszaujvárosi Derkovits Kulturális Központ művelődésszervezője. 25 éve dolgozik a közművelődés területén. Alkotóként kiállítások, alkotótáborok résztvevője. 2015-ben tagja volt a Nemzeti Művelődési Intézet Amatőr Művészeti Munkacsoportjának. Jelenleg az NMI Művelődési Intézet Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Irodájának módszertani referense.